

Тихончук Л.Х.,
д.н. з держ.упр., професор

Національний університет водного господарства та природокористування

Музика В.,
здобувачка освітньо-професійного рівня магістр ОП «Державна служба»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ РІВНЕНЩИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Культура як зброя «м'якої сили» формує національну ідентичність і протидіє агресору через мистецтво, літературу, музику. Стає засобом дипломатії. Україна презентує себе світу через культурні проєкти. Допомагає людям пережити травми війни (арт-терапія, музика, театр). Створює простір для психологічної підтримки та соціальної згуртованості. Документує воєнні події. Зберігає свідчення та створює нову культуру пам'яті. Мистецтво стає архівом досвіду війни для майбутніх поколінь. Креативні індустрії навіть у кризі залишаються джерелом розвитку та інновацій. Як свідчить досвід інших країн, після війни вони стають драйвером відновлення регіонів.

Рівненщина під час війни поєднує реалізацію культурних проєктів через призму воєнних викликів. Музейні та театральні проєкти трансформуються у благодійні акції для підтримки ЗСУ. Література та кіно документують воєнний досвід і водночас презентують Україну світу. Міжнародні фестивалі стають платформами культурної дипломатії, де Україна говорить про війну через мистецтво.

У процесі аналізу механізмів публічного управління у сфері культури Рівненщини було виявлено низку проблем. Низький рівень розвитку об'єктів інфраструктури, недостатні обсяги фінансування з обласного бюджету та невідповідність якісних характеристик та організаційно-економічного механізму функціонування інфраструктури міжнародним нормам і стандартам. Усунення вказаних проблем можливе шляхом впровадження інструментів фінансового забезпечення із світових практик.

Інституційний розвиток публічного управління повинен передбачати чітке розмежування функцій вироблення та реалізації регіональної політики

між органами державної влади, місцевого самоврядування та неурядовими організаціями через творення органу базового рівня (до повноважень якого буде належати виключно сфера культури). Раціональне використання коштів, оптимізація кадрового складу (зменшення чисельності працівників за умови підвищення їх компетенцій), проведення навчання працівників з урахуванням сучасних тенденцій. При цьому доцільним є введення нових штатних одиниць в кожній територіальній громаді, зокрема - культурного менеджера, спеціалістів з туризму і охорони культурної спадщини. Ключовим аспектом удосконалення системи публічного управління є принцип суспільних інтересів як центру політики. Регіональна політика у сфері культури має бути спрямована саме на місцеві громади, а не культурну індустрію, фахівців, митців чи культуру як таку. Стратегією розвитку Рівненської області на період до 2030 року визначено стратегічні цілі і напрями регіонального розвитку, що сприятимуть удосконаленню регіональної політики у сфері культури [1]. Поряд з наукою і високими технологіями креативні індустрії є однією із ланок інноваційної економіки та економіки знань. Стратегією визначено необхідність створення належних фінансових, матеріальних та організаційних умов для діяльності установ галузі культури. В умовах війни, безперервної соціально-економічної трансформації важливим завданням є збереження культурного фонду регіону та підтримка розвитку сучасної культури в усіх напрямках. Це популяризація вітчизняної драматургії, кіно, літератури, ініціювання нових культурних проєктів, приєднання до програм підвищення рівня побутової, політичної, екологічної, економічної і бізнес-культури, збереження та популяризація народних традицій і культурної спадщини [6] .

З метою стимулювання соціальної та економічної активності в громадах, серед стратегічних завдань варто визначити критерії та моніторинг рівня задоволення культурно-дозвіллевих потреб членів громади. Усунення застарілих методів освітнього процесу та застарілих освітніх програм культурно-мистецького спрямування, сприяння створенню широких можливостей для молодіжної творчості, участі в культурних заходах та

програмах підвищить культурну освіту споживачів культурної продукції. Регіональна політика у сфері культури має бути тісно пов'язана з збалансованим розвитком територій області, конкурентної економіки й людського капіталу для стимулювання економічної та соціальної активності в громадах та підвищення обізнаності [8]. Зіставлення стратегічних та операційних цілей, завдань розвитку Рівненського регіону свідчить про необхідність формування зв'язків з іншими політиками. Регіональна політика розвитку сфери культури має бути тісно пов'язана з регіональними галузевими політиками у сфері розвитку бізнесу, освіти та інновацій.

Війна і культура взаємно підсилюють одна одну. Культура допомагає вижити, зберегти себе і донести світові правду, а війна надає культурі нових сенсів і завдань. Аналіз сучасної практики застосування механізмів публічного управління у сфері культури у Рівненському регіоні дозволив виокремити низку проблем, що гальмують процеси розвитку галузі. Низький рівень розвитку об'єктів інфраструктури, недостатні обсяги фінансування з обласного бюджету (в т.ч. і заробітної плати) та, як наслідок, невідповідність якісних характеристик та організаційно-економічного механізму функціонування інфраструктури міжнародним нормам і стандартам. Усунення вказаних проблем можливе шляхом впровадження інструментів фінансового забезпечення із світових практик. Ключовим напрямком державної політики повинен бути перегляд чинного законодавства та нормативних актів, які стосуються благодійництва, оподаткування сфери культури (зокрема в частині грантового фінансування) та профільного законодавства (сектори аудіовізуального мистецтва, креативних індустрій).

Список використаних джерел

1. Міністерство культури та інформаційної політики України. Стратегія розвитку культури України до 2030 року. Київ, 2021.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 р. № 885 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».

3. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. Звіт про діяльність у сфері міжнаціональних відносин та свободи совісті. Київ, 2023.
4. Державне агентство України з питань кіно. Річний звіт про підтримку національного кінематографа. Київ, 2024.
5. Український інститут. Культурна дипломатія України: стратегія та практика. Київ: МЗС України, 2022.
6. Іваненко Л. М. Трансформація соціокультурної діяльності у воєнний час // Культура і сучасність. 2024. № 2. С. 45–58.
7. Петренко О. В. Культурна політика України в умовах війни. Київ: Наукова думка, 2023. 256 с.
8. Кушнарьова М. Українська культурна дипломатія під час війни // Соціальні комунікації. 2023. № 1. С. 12–25.
9. UNESCO. Culture in Crisis: Policy Responses in Ukraine. Paris: UNESCO Publishing, 2023.
10. Council of Europe. Cultural Heritage and Resilience in Wartime Ukraine. Strasbourg, 2024.